

HARCBAN A PÁNCÉLVONAT ELLEN

(Visszaemlékezés)

Mautz János

Alig múltam 16 éves, amikor — egy születési adat téves beírása következtében — besoroztak katonának. Anyám hiába tiltakozott ellene, bizonygatva, hogy még nem vagyok 17 éves. Mint esztergályost és műkedvelő csilagászt a tüzérséghez osztottak be. Bécsbe vittek, és egy telefonista tanfolyamon megfigyelő főtüzérnek képeztek ki.

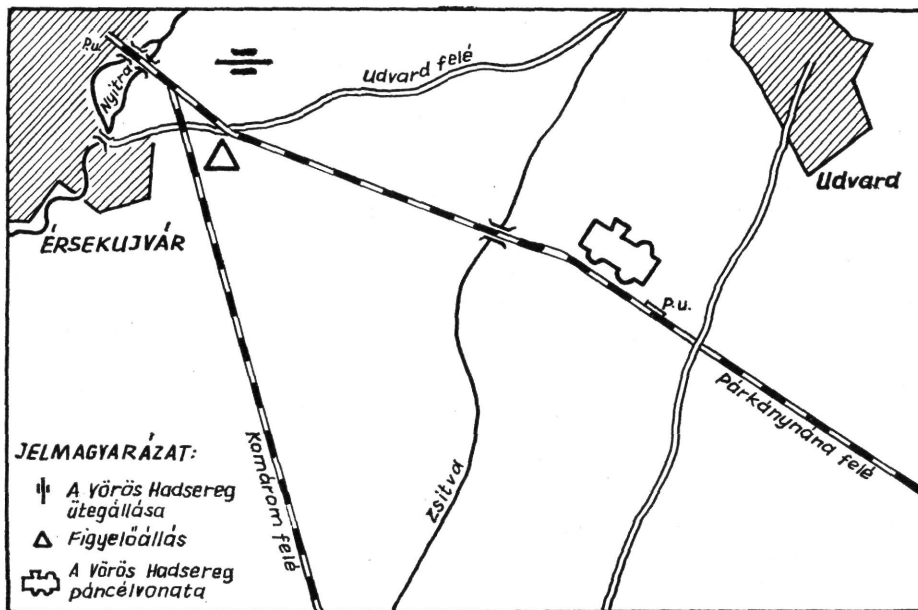
A tanfolyam elvégzése után a budapesti Pálffy-laktanyában állomásozó 31-es tüzérezred ARTILLERI MESS Abteilungjához osztottak be, majd kivittek a galíciai frontra. Innen, mivel mint vezna fiú nem bírtam a nagy megerőltetést, a leMBERGI kórházba kerültem, ahonnan szépszerével hazaszöktem — első alkalommal. Itthon újra jelentkeztem az ezrednél. A változatosság kedvéért ekkor a Piavehoz vittek a Montelora, ahonnan ismét megsöktem. Hazaérve megint jelentkeztem a frontra, és ezt a manővert többször megismételtem.

Közben kétszer lefokoztak, és úgyszólván Ausztria-Magyarország összes katonai fogdájában és Arestjeiben ültem 1—2 napot, illetve hetet — kivéve Prágát. Ez alatt hihetetlenül meggyűlöltem a hierarchikus és kapitalista társadalmat, és Bohr, Curie, Rutherford és Einstein elektrofizikai kísérleteinek hatására abszolút materialista lettem.

1918-ban azonnal önként jelentkeztem katonának. Mint megbízható személyt vidékre, a tolnai 17-es vörös tüzérezred negyedik ütegéhez helyeztek megfigyelő főtüzérnek. Állomáshelyünk a Fejér megyei Velencén egy majorsági épületben volt.

1919 június elsején Esztergomnál átkeltünk a Dunán és a párkánynánai országúton meneteltünk Kőbölkút felé, ahol kisebb utóvéd harcok is voltak, tüzérségi harcra azonban nem került sor. A falun túl a két arcvonal között volt Ulmann báró sertéshizlaldája. A falu tanácselnökének a javaslatára Kovács tizedessel vállalkoztunk arra, hogy hajnalban kinyitjuk a sertésólak ajtaját. A félhomályban oda is osontunk és szabadjára engedjük a több száz állatot. A disznók óriási rőfögés közepette rohanni kezdtek Kőbölkút felé — erre volt ugyanis a legelőjük. Így történt ennek a sok disznónak az átmentése a mi oldalunkra. Reggel azonban megtudtuk, hogy nem kellett volna ennyire vigyáznunk, mert közben a csehek kiürítették a környéket és a Nyitra vonalára vonultak vissza. Másnap — az ország- és dűlőutakon — továbbmeneteltünk Kürt és Perbete felé. Késő este volt, amikor Udvardra értünk. Ütegünk 3-án hajnalban már állásban is volt egy kisebb akácosban,

Udvardtól északra. Innen mi, telefonisták — Kovács tizedes (akinek a mesetersége is kovács volt), egy Gaál nevű Hirmann-gyári rézesztergályos és én azonnal megkezdtük a telefonhuzal lefektetését. A vezetéket addig fektettük le, ahol a Komárom és a Párkányána vasútvonalat metszi az Udvard felől jövő országút, Érsekújvár felé menet (lásd az alábbi vázlatot) kétoldalt. A vasúti és az országúti töltés három méter magas volt. A két vasúti töltés között kb. 70—80 méter széles sáv ferült el, amely egyre szűkült, s a Nyitra hídon a két vasútvonal már egyesülve megy át. A periszkóp táv-

csövet a Komárom felől jövő vasútvonalat záró sorompó két vasoszlopa közé tettem, mert innen jó kilátás nyílt a vasúti hídra. A közelben található kövekből mellvédet csináltunk. Ezt gallyakkal álcáztuk. A munkával reggel 7 óra felé már készen is voltunk. Nemsokára megérkezett egy 19 emberből álló gépfegyveres osztag is 5 géppuskával. Ők az országút töltésén készítettek maguknak állásokat Egy-egy gépfegyverállás között 12—15 méter volt a távolság. Valóságos kis erőd alakult itt ki. A géppuskások örültek a tüzérségi megfigyelő állásoknak, mert tudták, hogy az ágyúk szükség esetén az ő részükre is segítséget nyújtanak. Mi, megfigyelők is kedvezően fogadtuk a géppuskásokat, mert fegyvereiket nagyon jónak találtuk az esetleges gyalogsági támadás visszaverésére.

Kellemes, szép napos idő lett. 9 óra felé kijött a főhadnagyunk. A székesfehérvári fiút Neuhauser Pálnak hívták. Német neve dacára igazi magyar és szociális érzelmű ember volt. A kiépített figyelőállással, de különösen a két vasoszlop közé helyezett távcsóval nagyon meg volt elégedve.

Mindjárt meg is kezdtük a belövéseket. A parancs úgy szólt, hogy a hidakat nem szabad szétrombolni, mert esetleg nekünk is szükségünk lehet rájuk — tekintve, hogy a mi páncélvonalunk is ott vesztegelt a párkányána-

nai vasútvonalon, tőlünk kb. 3—4 km-re. A vonat azért nem tudott előbbre jönni, mert a Zsitván átvezető vasúti híd fel volt robbantva. A pionírok (műszakiak) azonban már dolgoztak a híd helyreállításán. A Nyitra hídját már a második lövéssel belőttük. Ezt követően hárman — a főhadnagy, Kovács tizedes meg én — átugrottunk a vasúti töltésen, és hol az országút töltése mellett, hol pedig az országút árkában — amely akkor lövészárkok is volt — elindultunk Érsekújvár felé. Gaál ottmaradt a telefontól. Az úton haladva magunk mellett vezettük a telefonhuzalt is — és vittünk egy magnértelefont is, hogy a figyelő- és ütegállással állandóan összeköttetésben legyünk. Az országút árkában néhány részeg baka feküdt. Egy józan tizedestől végre megtudtuk, hogy nem messze van egy gazda nélküli kocsmá — ott isszák le magukat. A tizedes jelentette a főhadnagyunknak, hogy a Nyitrán túl a szemben levő malomban van egy ellenséges gépfegyverállás. A parancsnok utasítására felhívtam az ütegállást. A tüzérek a második lövésre megsemmisítették a célt. Abból, ahogy Neuhauser főhadnagy megadta a lövelemeket, megtudtam, hogy ugyancsak érti a mesterségét, mert a Piavenál a Montelon levő figyelőállásokban sok belövésnek voltam a tanúja, de ott számos tiszt még a 4—5 belövésnél is alig ért el találatot. E kis epizód után hamarosan elértünk a szóban forgó kocsmához. Parancsnokunk utasításának megfelelően Kovács tizedessel lementünk a pincébe és egy ott talált baltával kivertem a hordók fenekét.

Ezt követően átmentünk az égő Batta Cipógyárba, ahol Kovács tizedessel összeszedtünk 20—20 pár bakancsot és magunkkal vittük, mert az ütegállásban levő legénység közül soknak rossz volt a lábbelije. Délután 3 óra volt, amikor visszatértünk a figyelőállásba. Parancsnokunk az ebédet kihozó kocsival — amelyre felpakoltuk a bakancsokat — visszament a stábhhoz.

Másnap, július 4-én ismét szép, napos időre ébredtünk. 8 óra felé elküldtük Gaált a Zsitva felrobbantott hídjához azzal, hogy tudja meg, mikorra lesznek készen a pionírok a híd helyreállításával és azon mikor jöhet át a páncélvonatunk? Gaál dél felé tért vissza azzal a hírrrel, hogy a híd másnapra elkészül. Nem sokkal Gaál után megérkezett a főhadnagyunk is a géppuskások parancsnokával együtt, aki megsemmisítette a tüzelőállásokat, majd visszatért állomáshelyére. Parancsnokunk kint maradt és velünk együtt sütkérezett a töltés oldalán. Délután, valamivel 5 óra után váltottuk egymást: Kovács ment a látcsőhöz, én pedig a telefontól. A tizedes egyszerűen izgatottan elkiáltotta magát:

— Főhadnagy elvtárs, jön az erdő!

— Ne mondjon már ilyen marhaságot — szólt rá a tiszt, de nyomban felállt, és felmászott a töltésen a távcsőhöz. Ám alighogy belenézett, már adta is a parancsot, hogy a tegnap belőtt lövelemekkel azonnal lőni kell a hidat.

Az történt ugyanis, hogy az érsekújvári állomásra befutó vasútvonalon, amelyet két oldalról fák szegélyeztek, egy intervencióssal megrakott páncélvonat jött kifelé, maga előtt tolva egy gallyakkal rafinált módon álcázott üres vasúti kocsit. Ezt nyilván azért tették, hogy ha netán az éjjel aláaknáztuk volna a sineket, akkor előbb az üres vagon és ne a páncélvonat robbanjon fel. Ezért a páncélvonat lassan jött, meg-meglökve az üres vagonot.

Gépfegyvereseink azonnal akcióba léptek. Az egyik géppuska alig 2 méterre volt a telefontól. Ütegünk útján jelentettük az ezrednek a helyzetet, és kértük, hogy minden rendelkezésre álló erővel lövesse a hidat!

Az előttünk beásott intervencióssoknak nem volt ágyújuk, ily módon a

páncélvonatot — amely egyelőre még nem avatkozott be a harcba — géppuskák tüzevel támogatták. Rövidesen tüzérségünk is megkezdte a tüzelést, a lövések azonban nem a legjobban sikerültek. A nagy harci zajban ugyanis nem értették meg pontosan a bemondott löelemeket. Közben a mi oldalunkon is érezni lehetett az ellenséges nehéz géppuskák hatását. Már 4 halott katonánk volt — nyak- és fejlövést kaptak. Kovács tizedes mindent megtegyt a megmentésükért, de fáradozása hiábavaló volt. Hősi halált haltak. Gaál és az egyik magára maradt gépfegyveres, akinek két társát lelőtték, a zűrzavart kihasználva elszaladt, a többi azonban bátran kitartott. Mi tagadás, én is remegtem a félelemtől, mert a páncélvonat, ha lassan is, de közeledett felénk. Ebben a válságos helyzetben számunkra parancsnokunk magatartása jelentett legtöbbet, aki bátran kitartva irányította a tüzérség tüzeit, bár az ellenséges páncélvonat már csak alig 200 méterre volt tőlünk az első híd másik oldalán.

Sajnos, megint találat ért egy gépfegyverest. Szegény vért hányva gurult le a töltésről. Veszünkre a saját páncélvonatunk lövései is — amely ágyúival szintén beavatkozott a harcba — rövidebbre sikerültek, és gránátjai közvetlenül a fejünk fölött robbantak. Ezt telefonon jelentettem, arra kérve az ütegállást, hogy az ezredem keresztül értesítse a páncélvonatunk parancsnokát — akit közben szidtam mint a bokrot —, hogy legalább 100 méterrel hosszabbakat lőjjön. Persze, az igazsághoz tartozik, hogy részükről ez a tévedés érthető volt, mert ők nem rendelkeztek megfigyelőkkel, csak a térkép alapján lőttek.

Ezalatt az intervenciók páncélvonata egyre közelebb jött. Már a vasútvonal és a túlsó híd találkozásához ért. Ekkor érkezett el az az utolsó másodperc-töredék, amikor a mi lövéseink egyike a mozdony kazánházába csapódott. A találat következtében a mozdony — hogy legalább 100 méterrel burkolva óriási robajjal félig lefordult a kőhídról az ártérre. A másik találat egy páncélkocsit ért, amely szintén felrobbant. Mindez még a híd másik oldalán történt. Az épen maradt kocsikból ekkor az intervenciók elkezdtek kiugrálni — akik között sok francia volt.

Most a mi gépfegyvereseinknek volt alkalmuk megtorolni bajtársaik halálát. Páncélvonatunk is hosszabbakat lőtt, mert már az ő találataik is az ellenséget érték. Az ellenség támadását tehát sikeresen visszavertük!

Mindez úgy tűnt, mintha a harc órák hosszát tartott volna, pedig legfeljebb 12—15 percig, vagy még rövidebb ideig folyt a küzdelem. Ezt a rövid és rémes ütközetet azonban azóta sem tudtam elfelejteni.

A támadás visszaverése utáni napon a Vörös Hadsereg bevonult Érsekújvárra. Ütegünk azonban nem ment tovább a Vörös Hadsereggel. Stromfeld Aurél 6-án az udvardi községháza udvarán felsorakozott ezred előtt az egész üteget dicséretben részesítette. Parancsnokunk külön dicséretet kapott. Szokolyai ezredparancsnok pedig közölte, hogy engem és Kovácsot a dicséret mellett még kitüntetésre is felterjeszt.

Az ünnepélyes parancskihirdetés után pedig — szó szerint így igaz — az egész üteget jutalomképpen elvitték Balatonszabadiba két hétre nyaralni. Ebből azonban csak 10 nap lett, mert ütegünket a csongrádi hídfőhöz vezényelték. Az itt vívott harcunkat hosszú volna leírni, de az bizonyos, hogy ezen a helyen nem jött át a bojárok, intervenciók hadserege, bár több rohamot hajtottak végre a hídfő ellen. Ezeket azonban még a Tisza másik partján szétlőttük.

Nagyon sajnálom, hogy erről a harcról, a csongrádi hídfő védéséről so-

hasem olvastam sem újságokban, sem emlékezési rovatokban, sem a Tanácsköztársaság háborús történetében.

A Tanácsköztársaság bukása után sokáig nem mertem hazamenni, a rokonoknál bujkáltam. Decemberben azonban mégis elfogtak, toloncházba vittek, onnan pedig a debreceni internáló táborba (amely a Debrecen—Hajdúszoboszló-i országút mellett, a Nyulas dűlőben volt felállítva) vittek, ahol másfél évet raboskodtam. Csupán egy kis epizódot írtam le a Magyar Tanácsköztársaság harcából. Mégis vissza-vissza gondolva ezekre a napokra, úgy vélem, megtettük azt, amit akkor a legjobb lelkiismeretünk szerint tennünk kellett.

